

המרחב הציבורי, נוף, שטחים פתוחים

שטחים ירוקים, איכות סביבה

יועצים : אדר' רחל וינר, מיקי בש, ערן הלברייך

הנחייה : שרון בנד, אבי שוואץ, איריס שרון, חגית בן רצון תיעוד : רונת שמחי, ספיר קופמן

מאמירות הציבור:

- ↔ "הנגישות אל הטבע נפלאה" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- ↔ "ניתן להגיע ליער הסמוך במרחק הליכה, הטיילת והנחל עוברים באמצע העיר, זהו קסם" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- ↔ "הגעתי לראש העין בגלל הטבע שמקיף אותנו, חובה לשמור על המרחב הטבעי מסביב לעיר ובין השכונות" (כנס, 15/09/14, חברה).
- ↔ "השילוב של קרבה לתל אביב ובמקביל היכולת להיות תוך רגע באזורי יער עם בע"ח הם הקסם של העיר" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

ראש העין, ציינו המשתתפים בקבוצות הדיון, משופעת במשאבי טבע מגוונים, מרחבים טבעיים ועירוניים פתוחים, נופים ואתרים, אשר הגישה אליהם הינה בדרך בלתי אמצעית, בהליכה רגלית. "הנקודות הירוקות" שנמנו : האגם, המזרקות, היער, הגנים הציבוריים, החורשות והפינות הירוקות הפזורות בשכונות וברחבי העיר, פארק טל, הטיילת והנחל החוצה את העיר אותו הגדירו כ"מעניק איכות חיים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

בנוסף ציינו בגאווה כי ראש העין מצויה על נתיב נדידת הציפורים ויש ביניהם שצופים בהן במעופן (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).

המשתתפים ציינו בצער גם את הגבעות הסובבות ש"ברובם נעלמו" אם כי עדיין נותרה מהם "פיסה" (נשים, 30/08/14).

באופן כללי ניתן לומר שתושבי העיר מעוניינים בעיר ירוקה ונקייה היודעת להעריך ולשמר את משאבי הטבע והערכים הנופיים שהעיר התברכה בהם.

שטחים ירוקים ושטחים פתוחים

הטבע הסובב- המשתתפים מציינים כי הטבע והפינות הירוקות הטבעיות מיפים את העיר. רבים מהמשתתפים העידו כי הם עושים שימוש רב בשטחי הטבע בעיר ומסביבה. התושבים נהנים מהליכה באזורים "אינטימיים" וקטנים וכן בפינות חמד בטבע בהן פרחי כלניות, צבעוניים וחצבים. בעיניי המשתתפים פינות חמד אלה "אידיאליות למנוחה" במהלך טיול בטבע (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

במקביל, המשתתפים הלינו על הטבע "המופלא" שנהרס בעקבות הבינוי המואץ בראש העין. "ביטול הגבעות הירוקות – חבל" (הגיל השלישי, 07/09/14). בעבר היו נוהגים התושבים לטייל רבות בגבעות הירוקות, כיום הם נותרו עם געגוע למראה היפה שנעלם. חשש גדול עלה לגבי עתיד האזורים הירוקים שנותרו, בשל סמיכותם לאזור הבנייה החדשה והפיתוח האינטנסיבי. המשתתפים חוששים שהעיר תהפוך לצפופה, ששטחיה הירוקים יצטמצמו, כפי שקרה בעבר כששדות שלמים של כלניות וחצבים נעלמו, לדבריהם, מערות טבעיות נהרסו בסביבת גבעת טל ועוד (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

בשל הדאגה המשתתפים ביקשו לוודא שמשאבי הטבע היקרים של העיר ישומרו עד כמה שניתן, וכי העיר לא תאבד את "הריאה" הירוקה החשובה להם כל כך.

הצעות המשתתפים

- "חשוב למנוע הרס הטבע על חשבון התפתחותה של העיר". יש שאמרו כי יש לשמר את הטבע כמות שהוא ולא לבנות פארקים נוספים על חשבון הטבע. (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לשמר את השטח הטבעי שנותר בין מתחמי הבנייה של השכונות החדשות.
- יש לשמר את היחס בין שטחי מגורים ונפח אוכלוסייה מול השטחים הירוקים והריאות ירוקות.
- מגדל צדק – אין צורך להקים בו בתי קפה ואטרקציות "נכון להשאיר אותו עם הנוף הטבעי שלו" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- חיבור המסדרון הקיים בחיבור ראש העין עם יער "קולה" והגבעות מאחורי נחשונים.
- חיבור יער ראש העין עם יער נחשונים, יער קולה ונחל שילה באמצעות רצף שבילי כורכר.
- יש צורך במיפוי ושילוט אזורי הטבע שמסביב לעיר.
- "לעצור את הנגיסה ביער ראש העין" ולהפסיק את ההרס שלו – התחושה של המשתתפים היא שאין שמירה על יער ראש העין. "כרתו כמות עצים גדולה על מנת לבנות מחלף, ניתן היה לפגוע בפחות עצים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לטפל באזורים בהם נזרקה פסולת שכוסתה בחול וכתוצאה "נעלמו מרבדי החצבים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- יש לשמור ולשמר את הגבעה ליד "מועדון צוות", ברחוב שילה" (הגיל השלישי, 07/09/14).
- חשוב לשמור על שטחים ירוקים ולמנוע הפיכתם ל"שטחים חומים".

נחל רבה ומתחם הטיילת

המשתתפים התלוננו על אופן הפיתוח סביב נחל רבה, והביעו צער על הפגיעה בערוץ הנחל. "הפיתוח סביב הנחל עשה בלגאן", הפרויקט נקטע לאורכו על ידי מבנים, כביש ובית ספר. הנחל והטיילת נראים מנותקים ללא חיבור כמו גם בין האגם לעיר (בעלי עסקים, 21/09/14).

בעוד שבאזור השכונה החדשה הטיילת ראווה הרי שבחלק של השכונה הוותיקה הטיילת מזונחת ואינה אסטטית ובשל היעדר הצללה מספקת באזור הטיילת, התושבים לא יכולים ליהנות מהאזור בשעות השמש החמות (נוער, 1/10/14).

הצעות המשתתפים

- החייאת נחל רבה, "השתלת" דרכי גישה\שבילי הליכה לאורכו ואל השכונות.

- ☒ הזרמת מי גשמים לנחל (בעלי עסקים, 21/09/14)..
- ☒ שימור והחיאית הטיילת והנחל כמו גם שיפור חזות האזור.
- ☒ ההתקנת מתקני שתייה לאורך הוואדי, התקנת סככות מוצלות, הצבת ספסלי ישיבה, הוספת צמחיה, התקנת תאורה.
- ☒ הוספת אטרקציות בטיילת כדי שיהפוך למוקד פעילות מרכזי בעיר.
- ☒ הקמת מסעדות בטיילת. בעבר הייתה מסעדה שסגרה ומחיריה היו גבוהים בכלל ובפרט עבור הנוער שמבלה באזור הטיילת רבות.
- ☒ משתתף אחד ציין כי יש לבחון עניין בזבוז המים הקיים בנחל.
- ☒ המשתתפים מצפים שתהיה למידה מ"פרויקט פיתוח הטיילת" וכי כשמתכננים ומוציאים אל הפועל פרויקטים סביבתיים בעיר יש לייעד גם תקציב לתחזוקתם.

פארקים וגנים עירוניים

לפארקים ולגנים הציבוריים בעיר, תפקיד כפול העידו המשתתפים, הם משרים אווירת שלווה בעיר ומאפשרים גיבוש בין התושבים הנפגשים בהם, מחזקים את הקהילתיות ומעודדים את התושבים לצאת ולבלות בהם.

גם בני הנוער התייחסו לשטחים הירוקים. לדעת חלק מבני הנוער יש לעיר היצע איכותי של גנים ציבוריים ומתקני ספורט. בטיילת מתקיימים אירועים רבים והופעות. הנוער חזר וציין במפגשים ובקבוצות השונות, כי מרחבי הפארקים מאוד משמעותיים עבורם וכי הם מרבים לצרוך אותם, בין היתר בשל היעדר חלופות ראויות להתכנסות.

מספר משתתפים ציינו כי משטחי הדשא מדוללים והופכים למוקדי משיכה לכלבים העושים את צרכיהם שם. בהיעדר אכיפה, הדבר יוצר מפגע תברואתי ואסטיטי כאחד.

המשתתפים מציעים להשקיע בפארקים ובגנים הציבוריים מחשבה ומשאבים ולהפכם לאטרקציה אשר תביא אף תיירות חוץ עירונית.

- מצבם של הפארקים והגינות הציבוריות, לוקים בחסר, אמרו המשתתפים, "רוב הגינות הציבוריות מוזנחות ואינן מתוחזקות", (לדוג' פארק בזלת) ו"אינם ירוקים מספיק" (נשים, 30/08/14).
- הנגישות לפארקים ולגינות משכונות שונות בעיר נאמר, אינה אפשרית או מורכבת. האוכלוסייה נדרשת לנסוע ברכב או בתחבורה ציבורית על מנת ליהנות מהם (נשים, 30/08/14).
- ההיצע והאיכות לא מספקים, "מגוון המתקנים דל ביותר", לעיתים מתקן אחד בלבד, ואינו מתאים לכלל גילאי הילדים (נשים, 30/08/14).
- מרבית המתקנים, נאמר, אינם בטיחותיים וחלקם שבורים ומסכנים את שלום הילדים.
- הפארקים אינם נגישים לבעלי עגלות ילדים ולאוכלוסייה בעלת מוגבלות פיזית (לדוג', הגן בה' באייר מוגבה על רמפה) (נשים, 30/08/14).

- בני הנוער התלוננו שבהעדר תאורה מספקת או תאורה בכלל בפארקים ובגינות, קיימת תחושה של חוסר ביטחון בשעות הלילה, דווקא בשעות שהפארק הופך לרלוונטי עבורם.

הצעות המשתתפים לשיפור מצב הפארקים והגינות הציבוריות:

היצע ואיכות

- הקמת ריאה ירוקה מטופחת "כמו פארק רעננה", הנותן מענה לכלל תושבי העיר (בעלי צרכים מיוחדים, 09/09/14).
- הקמת פארק אחד מרכזי לעיר "פארק ענק", אטרקטיבי וחדשני, בעל כר דשא נרחב במיוחד שבו חלקים המיועדים לאוכלוסיות שונות ובעלי מתקנים מותאמים. הפארק יכלול בריכת דגים, מתחמים של ספורט וכו' (נוער, 01.10.2014).
- הקמת פארק ספורט אתגרי "ספורט אקסטרים" כמו קיר טיפוס, אומגות, פירמידת חבלים, נדנדת "קן לציפור" וכו' והוספת שבילי אופניים, מסלולי נסיעה למרחק, אך גם אזורים לרכיבת אופניים ספורטיבית עם אפשרות למסלולי נסיעה מעגליים. פארק התעשייה יכול להתאים.
- הקמת פרגולות הצללה בכלל ועל הטיילת בפרט, הוספת שולחנות שח מט, ברזיות וכן ספסלים במרחק לא רב האחד מהשני שיאפשרו שיח חברים (נוער, 01.10.2014).
- הקמת פינת חי ומשתלה אורגנית באחד הפארקים המאפשרת קטיפ (נוער, 01.10.2014).
- הקמת חורשות נוספות בעיר ופיתוח ריאות ירוקות בשכונה ה"וותיקה".
- הקמת פארק לבעלי צרכים מיוחדים ("דוגמה טובה קיימת ברעננה").
- לייצר הפרדה בין גני השעשועים ומתקני הספורט הפונים כל אחד בשימושו לאוכלוסייה אחרת.
- התאמת הפארקים לצרכים של ילדי תנועות הנוער הפועלים ומבלים בהם רבות. כדאי לשקול הקמתם ב"אזורים המרוחקים ממבני מגורים על מנת למנוע מטרדי רעש" (נוער, 01.10.2014).
- בניית פארקים עם תשתית ל"על האש". כמו גם "שולחנות קק"ל", שולחנות אבן וכיסאות פיקניק.
- הקמת גינות קהילתיות וגינות "אכילות" (גינות שמגדלים בהן ירקות ופירות) "היום אין, ייתכן שמשום שלרבים יש גינות וחצרות פרטיות ואין צורך בכך" (נשים, 30/08/14). יתכן שהצורך יעלה בייחוד באזורי הבנייה החדשה שם אין שטחים פרטיים. הוצע הפרויקט בת"א בו נבנה פארק גדול ובתוכו הוקצה שטח קטן לגינה קהילתית.
- התקנת שירותים ציבוריים בפארקים.

מיקום ונגישות

- הקמת גינות ומתחמים ירוקים נגישים בכל שכונה עבור ילדים ונוער ועבור אוכלוסייה מוגבלת.
- מניעת מטרדי רעש מדיירים המתגוררים בסמוך לפארקים ולגינות ציבוריות. יש לקחת זאת בחשבון בייחוד, עם הקמה של גינות חדשות.
- עדיפות למקם פארקים בקרבה לבניינים רבי קומות שכן דיירים בבתי צמודי קרקע בעלי יתרון לנצל את החוץ באופן מידי לעומת דיירים המתגוררים בבניין דירות.
- מיקום פארקים באזורים בהם משפחות צעירות להן ילדים בגיל הרך.

☒ פיתוח שצ"פים ליד קיבוץ עינת, מדרום לנווה אפק עד מגדל צדק ולשלב במקום מרכז ספורט.

ביטחון ובטיחות

- ☒ שיפור תחושת הביטחון בגנים ובפארקים לדוגמא, התקנת תאורה ומצלמות בטיחות שתאפשר למשתמשים בגנים (בפרט לבני הנוער) נוכחות בהם בשעות הלילה.
- ☒ הגברת אמצעי הפיקוח הביטחוני באזור היער. הנוער מדווח על תחושה לא נעימה בו בשעות הלילה.
- ☒ בניית גני שעשועים תחומים על מנת לאפשר לילדים להתנהל בהם בחופשיות ובבטיחות ו"מבלי שהקרבה לנתיבי תחבורה ראשיים יסכנו אותם" (נשים, 30/08/14).

. כללי

- ☒ הסדרת מתחם ייעודי לשחרור כלבים. מעבר לעובדה שזה משמר עיר נקייה קיומו מחבר בין אנשים וקהילות.
- ☒ יש להימנע מפיתוח מתקני משחקים באזורים בהם קווי מתח גבוה וקרינה.
- ☒ הודגש הצורך באכיפה של סדר וניקיון ובכלל שיפור הניקיון בגנים בעיר.

המרחב הציבורי

- משתתפים שיתפו בתחושה ש"אין תכנון ירוק בעיר", העיר "נעדרת צמחייה" (נשים, 30/08/14).
- "העיר אינה מטופחת", אמרו, "נושא הגינון העירוני אינו בסדר עדיפות בעירייה" (בעלי עסקים 21/09/14).
- קיים פער ברמת הגינון הציבורי ואיכותו בין השכונות החדשות לשכונות הוותיקות.
- צנרת ההשקיה בגינות הציבוריות אינה מתוחזקת.
- הוואדי בין השכונות החדשות לישנות מוזנח, יש צורך לטפל ולטפח את האזור.
- שטחים זנוחים- קיימים מספר אזורים בקרבת מתחמי מגורים בעיר שייעודם לא ברור והם עומדים ריקים. השטח הופך למוקד אשפה פיראטית, למרפץ צרכים של כלבים, למקום חניה לא מוסדר. צריך להפוך חלקות אדמה אלה לחניות מוסדרות חיונית (נשים, 30/08/14).

הצעות המשתתפים לשיפור מצב המרחב הציבורי:

- ☒ יש לעשות שימוש ב"תכנון ירוק" כאמצעי לשדרוג אזורים שונים (כיכרות, רחובות מרכזיים, מוקדים ירוקים). לדוגמה, שתילת צמחייה טבעית של עצי פרי, צמחי תבלין, שתילת צמחייה מקורית שנעלמה בעקבות הבינוי, שתילה של צמחייה ארץ ישראלית (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

☒ "העצים משרים אווירה נעימה" יש לשמר אותם ולהימנע מגיזום מוגזם "כפי שקורה בשבזי (נשים),
30/08/14).

פיתוח "הירוק" כאמצעי לחיזוק המרקם הקהילתי

המשתתפים ביקשו לשמר את ההצלחה "המדדהימה", לדבריהם, של חיבור השכונות החדשות עם הוותיקות (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי). ישנן דרכים שונות בעיניהם לעשות כן:

☒ סלילת שבילי אופניים "איכותיים" ובטיחותיים בין השכונות והתאמתם גם לשימוש קלנועיות (נוער, 1/10/14).

☒ סלילת שבילי הליכה בין השכונות, תוך הקפדה על תאורה.

☒ הקמת ריאות ירוקות בין השכונות, מה שמשמש גם כאמצעי לחיזוק המרקם הקהילתי.

☒ יצירת רצף הליכה בין השכונות, באמצעות מעברים המחברים גם את הגינות והפארקים בהם וביניהם אל הטיילת המחברת את העיר כולה.

איכות סביבה

רבים מהמשתתפים בדיונים העלו את החשיבות שבשמירה על איכות הסביבה. על מנת לשמור על משאבי הטבע בהם משופעת ראש העין, אמרו, חשוב להקפיד על עקרון "שימור ערכי הטבע" המתקיים כאשר נוצר "איזון בין פיתוח לקיימות". התחושה כיום כפי שהביע אחד התושבים "מרגיש שלא נעשה איזון" תושב אחר טוען "לא ניתן שיקול דעת - משאבי טבע נהרסים" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

על רקע הדאגה לשטחים הסובבים את העיר, עולה הדאגה גם לצפוי בעיר בעקבות הבנייה החדשה והפיתוח המאסיבי המתלווה כמו גם ההשפעה הסביבתית על העיר. כך מוטרדים המשתתפים למשל מהרעש שיווצר בעקבות הגדלת נפח התנועה ורוחב הכבישים וכן מהסכנה האורבת לשטחים האיכותיים הפתוחים שעוד נותרו.

בנוסף העלו חששות לגבי הצפוי בעיר במהלך הבנייה עצמה. זיהום האוויר שיגבר, הרעש והאבק שיווצר. נשאלו שאלות כמו: האם יהיה קירוי לכבישים מסביב? האם הבניה נעשית על פי תקנות בנייה חדשות? האם איכות המים עלולה להיפגע?

ניקיון, מחזור והפרדת פסולת

- מספר משתתפים טענו כי אבד להם האמון בעירייה בעניין רצונה הכן להפריד פסולת. המשתתפים ציינו ש"כיום הפחים החומים והפחים הירוקים מפונים לאותה משאית זבל ומכאן שלאותו אתר פסולת" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- תדירות פינוי הפסולת קטנה כך עולה ריח צחנה.
- אין נגישות למתקני הפסולת אשר נמצאים במרחק רב ממבני המגורים.
- אין מספיק מתקנים להפרדת פסולת.
- פחי האשפה בשכונה ה"וותיקה" ניצבים על גבי המדרכות ואין להם נישות מוסדרות.
- מתקני הפסולת לזכוכיות ומתכת נלקחו, באזור "החטיבה" צימצמו מחצית מהמתקנים.
- חסר תהליך הסברה לתושבים בתחום.
- מצבורי עפר באזור נחל רבה, מהרמזורים לכיוון כביש 5.
- נטען כי העיר אינה נקייה. תושבים מותירים את מתקני פחי האשפה פתוחים ומאפשרים לאשפה "לזלוג" וְאוּ מהווים מוקד משיכה לחתולי רחוב, יחד נוצר מפגע תברואתי ומרחב מזוהם בקרבת המתקנים.

רעש

- תושבים הלינו על רעש זיקוקי דינור ויריות מכפר קאסם הסמוך.
- רעש המטוסים שעוברים בתדירות גבוהה בשמי העיר מטריד מאד את המשתתפים.

קרינה

מקרב המשתתפים עלו ביתר שאת קולות אשר ביקשו לטפל בבעיית הקרינה הקיימת בנווה אפק בשל האנטנות הגדולות ו"מסדרון" החשמל הממוקם בשכונה. "יש חשש לילדים שמשחקים מתחת לקווי מתח גבוה וקרינה".

היה מי שטען בדיון כי יש לקבל בהבנה את המפגע שכן "החלופה גרועה בהרבה". נאמר גם כי היו בדיקות קרינה והממצאים העידו שהקרינה אינה בעוצמות שטוענים. אחד המשתתפים אמר כי מסדרון החשמל מהווה למעשה, "מסדרון ירוק" שלולא כן עלול להיות מבונה.

כך או כך, נאמר, "חובה לקיים הסברה בעניין" (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

מים

- היזמים באזור החדש, אמרו מספר משתתפים, "פועלים להעלות את אחוזי הבנייה ובמקביל מבקשים הקלה כדי להקטין את אזורי החלחול על חשבון אזורים אחרים". הגשם אמור לחלחל באזור שבין השכונות הצבאיות לאזור שבבנייה החדשה. היזמים מבקשים שהזרם יהיה בכיוון מנוגד לחלחול – צריך למנוע זאת ולא לאפשר לדבר כזה לקרות שכן זה יפגע בסביבה באזור(כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).
- סמוך לכביש פתח תקוה, ליד מקורות הירקון, החומר הנשטף במקורות המים רעיל. חייבים לבדוק את רמת זיהום המים, אמר אחד המשתתפים (כנס, 15/09/14, המרחב הציבורי).

הצעות המשתתפים

- ☒ עידוד בנייה מקיימת תוך שילוב מערכות איסוף מי גשמים, קולטים סולריים, הפרדת זבל, נגישות לאופניים וכו' (כנס, 15/09/14, חינוך והשכלה).
- ☒ הצבת מתקני מחזוריות בכלל אזורי המגורים.
- ☒ בניית חדרי אשפה והוספת מתקני אשפה באזורי המגורים.
- ☒ התקנת מתקני פסולת עם קודנים או לחילופין תשתית לפחי אשפה מוטמנים.
- ☒ שימוש בחומרים ממוחזרים בכל האלמנטים של חזות העיר, ושימוש חוזר בחומרים באופן כללי.
- ☒ קידום חיסכון אנרגטי. לדוגמה, הצבת מערכות חשמל סולריות על מבני ציבור.
- ☒ הפחתת פליטה וצריכה, לדוגמה, מתקנים לאיסוף מי גשם והתקנת מתקנים לאיסוף מי מזגנים במבני הציבור השונים.